

Библиотека "СРБОЉУБ МИТИЋ"

0 821.163.41-32
ТОДОСИЋ ДРАГ. Ј.
Прича о попу Влади

000036165

Мало црниће

записана плаћена у готову.

COBISS ©

ПРИЧА О
ПОПУ ВЛАДИ,
СЕИЗУ МИЛОРАДУ
И КОЊУ АЦКУ

СКОПЉЕ

„Немања“ Задужбина штампарија Вардарске Бановине

1933

СОВЈЕТ

PK

ДРАГ. Ј. ТОДОСИЋ
»РЕНОН«:

ПРИЧА О
ПОПУ ВЛАДИ,
СЕИЗУ МИЛОРАДУ
И КОЊУ АЦКУ

ИЛУСТРОВАО Ј. БУКША

СКОПЉЕ

„Немања“ Задужбинска штампарија Вардарске Бановине
1933

36/65

**Онима, што су и умирали
са осмеком на уснама.**

ЛЕТА ГОСПОДЊЕГ 1932 ПРОВОЛО НА КОНКУРСУ „ЦВИЈЕТЕ ЗУЗОРИЋ“.

Биваковали смо око Горњег Пожара и постарали смо се, да што боље искористимо заслужени одмор.

По обичају: потпуна удобност под осам шаторских крила. Боља менажа и седељке са облигатним гостима о ручку, о вечери. После вечере чашица кијантија и партије окретних игара, што увек почињу са улогом од пола драхме, а свршавају се са опељешеним гостом или домаћином.

Или да гост плати вечеру, или да се госту плати за указану нам част.

Тачно све по утврђеном програму, који нико није ни написао ни прописао, а ипак су га се сви штабови држали као правила службе.

Штаб као штаб.

Такозвано друштво по јединичном списку. Ратна формација; са стр. пов. оп. ћ. аћ. бр. преформиране безбројне немрчипушке.

И — триста, без попа ништа!

Само што је наш Поп-Владо био диван човек. Питом, уман, мио као девојка. Човек и по!

После свршене богословије хтео је у Русију у Духовну академију. Споредно је, зашто је те своје идеале заменио за добру

парохију и богату миражцику, која му је — сем парохије — донела две куће и механу по плану у оближњем среском месту.

Споредно је, пошто је он себе упорно сматрао руским ћаком, носио мантију руског кроја, неуморно учио руски и у го-

гову као случајно мешао руске речи, а ситничарски пазио на своју спољашност.

Ваљда је био и заслужио, кад га је у свему пратио Божји благослов. Имање се се ширило, попадија се ширила, породица се ширила.

Кад смо изишли из отаџбине, сви смо туговали за њом, за породицом, за свим оним, што нисмо могли са собом да понесемо.

Поп-Владо у богатој Мачви оставио је богату парохију, у њој богату кућу са богатом попадијом и још богатијом породицом. Седморо деце једно другом до увета, све недорасло, све неизведеног.

Али он, Божји човек од главе до пете, трпи свој бол, крије свој јад, увек насмејан, увек готов да утеши, увек спреман да помогне.

Један од оних попова, који без оклењавања одговарају и на: „Дај, попе!”

Радо се шалио. Али иако је у својим шалама био врло пажљив, примао је чак и претеране.

— „Море, Поп-Владо, ти остави онаку пошу и седморо деце... А шта ћеш, кад се напролеће вратимо, па оно место седморо — деветоро?”

— „Ћути, јадо, да не чује зло! — одговара поп са дивним осмејком. — Да не да Бог, да затекнем које мање, томе не би било лека! А за вишак — лако ћемо...

Божја воља! Где је места за седморо, нашло би се и за оно двоје сирочади!"

Док смо ми, обично пред ручак и вечеру, на рачун менаже сатирали сумњиву грчку метаксу, он је и пре јела пio вино. Кад смо му у шали пребацивали, да штети менажу, одговарао је добродушно:

— „Па ја да платим, шта кошта...”

Није се коцкао, али упорнијег и издржљивијег кибицера није било; одличан

познавалац свих Цукићевих прописа, више се хвалио тиме, него познавањем канона.

Пушио није, али у њега је увек било жижица, које су му требале само за то, да припаљује играчима. И једва смо га одвикли, да не купује оне талијанске свећице, са којима нам је стално, прпаљујући, осмрадио цигарету.

Чим падне команда: „Посилни, дај

карте!” — ни ланцима га ниси могао задржати, да се сав не преда посматрању игре, коју је обилазећи око играча, практио будније и стручније него и они сами.

— „Цркао сам — говорио је — да густираам за туђе паре!”

Сем тако неколико ситних, имао је Поп-Владо и три своје главне слабости: хотес, коња Ацка и сеиза Милорада.

Хотес фини, у кожу повезан, ивице позлаћене.

У њега је уписивао паре, што их је давао на зајам својим сељацима. Два прста дебео, а већ преко половине исписан. И то само имена дужника, датум и суме; село је знао напамет.

Интерес није рачунао, али је приликом давања узимао молиоце на најстрожији испит и давао увек само најпотребитијима најнужније суме. Кажу, да су га због те његове чудне особине избацили из управног одбора Мачванске Кредитне Банке.

Ни сам није имао, него је позајмљивао, да би могао давати, па се старао, да што праведније раздели „народне паре” — како их је он називао. А својим повериоцима плаћао је камату на тај новац, што је узимао за те своје финансиске трансакције. Чак је и попадији слао налоге за исплату, кад је требало, тамо у Ср-

бији, помоћи породицама неких парохијана.

Око тих његових послова скоро свакога дана читаве литије војника пролазиле су кроз наше логоре и биваке. И због тога смо попу душу вадили. Сви, а највише наш командир коморе поручник Мића, јуначина из небројених борби по Србији, из којих је тешком муком извукао преко Албаније само једно око, једно уво,

једну руку и једну ногу. То јест на број имао је све по пар, али само на број. Па ипак, тврда глава, ни тако преполовљен није хтео да оде у позадину.

— „Други попови кад читају молитву, узму по два динара, а ти за твоју још дајеш по банку. А подвалиће ти репоња, па ни пара ни куглица”.

Бранио се поп, а смешкао му се брк,
као да му већ нуде мандат.

— „Ћути, учи, чуће народ, да тераш
сирдију са његовом невољом!”

— „Укао ти од зуба!.. Стопута сам
ти рекао, да ја нисам учитељ, него поруч-
ник... Активни поручник и резервни учи-
тељ! А што ти кажем — живи били, па ви-
дели! Нек ми избију и ово друго, ако и
један поп уђе у скупштину...”

Коњ као коњ.

Али попов Ацко био је некад такоре-
ћи саставни део потреба за чинодејства
по парохији. Поп, крст, епитрахиљ, треб-
ник, бисази и Ацко, шест шестина једног
нераздвојног целог.

Поп и Ацко изратовали су Турски и
Бугарски рат; заједно су мобилисани и за
Аустријски рат, заједно по Србији војева-
ли, заједно Албанију прешли.

Муке је поп видео, док је Ацка про-
вукао кроз Сцилу и Харибду, кроз тали-
јанско шкартирање, крфску протекцију и
солунски распоред. А ако коњи бележе
успомене — Ацко је као најстрашније не-
сумњиво убележио оне дане, кад је, умо-
тан и упетљан у колане, беспомоћно леб-
део у зраку, товарен и истовариван с по-
моћу огромних морнарских дизалица, с
обале на брод — са брода на обалу.

Наш марвењак тврдио је — тамо по
мекој ветеринарској науци — како је око

у коња тако удешено, да све предмете види осмоструко увећане. И ако је каме-
сар обратно тврдио и свечано га побијао
са књигом сточне хране, марвењак је ипак
из тога изводио своју теорију: да на кугли
земаљској само зато и не владају коњи.

Јер с обзиром на њихову снагу, — да
им човек не изгледа осампута већи него
што је, зар би се дали јахати и презати? ..

Вероватно, да је ипак марвењак имао
право, јер се само осампута повећаном ви-
сином даде објаснити Ацков страх на ди-
залици.

Али са тих трновитих, управо каме-
нитих и блатњавих стаза понео је Ацко и
неколико лепих успомена.

У отступању ибарским друмом умало
га није оборио у Ибар један командант-
ски ауто. Са њега, уз трубу, у ономе крк-

љанцу одјекивао је и нервозни госпоцки лавеж малог енглеског фокстеријера, пунокрвног. Са задњег седишта, из гомиле скупоцених торби и кутија за шешире командантовица је енергично крчила пут, вичући на жандарме пратиоце.

Ту се Ацко први пут видео са господићом и чуо о себи њену оцену: „Вуците у страну то магаре!”

Ауто је стигао до Митровице.

Фокстеријера је нестало у Пећи заједно са његовим посилним.

У Подгорици попадаше сва три командантова тркача.

Вероватно, да је Ацко чуо за пословицу: „Један точак у блато, други из блатија!” Имао је прилике да то и види, возајући попа и попадију по саборима. Али кад је попов најстарији син једних Ферија учио за поправни испит из српског, па се стално завлачио у шталу, Ацко је утвдио, да: „Коло среће уоколо вртећи се не престаје. Тко би гори, ето ј' доли, а ко ј' доли, гор устаје!”

И тако, вртећи непрестано, срећа се осмехну на Ацка и оста жилаво сељачко коњче, да на својим леђима пренесе командантовицу преко Албаније.

Није он био тако баш сасвим без „педигре”. Водио је и он неко порекло од оне расе подринских биџа, која се још од бесних турских бињеција задржала у Подри-

њу од Зворника до Кадињаче. Само што у пасошима сељачких грла нема рубрике за оца и мајку.

Красно коњче.

За Поп-Владу он је био оличење успомена на дивне дане веселих крштења, богатих свадби и масних даћа.

Висок — колико да поп са њега дохвата земљу, округао као буре, на ногама као у дивокозе, са лепом, малом главицом и крупним, округлим девојачким оком.

Место искрпљеног немачког седла, испод кога се губио, наследио је Ацко од командантових тркача њежно седланце од јеленске коже, меко као рукавица. А место кошчатог попа, који је понекад знао и да мамузне, грејала му је леђа и грбину племениита облина командантови-чина.

Нико вальда и не пориче, да коњи знају да се поносе. Али да ућутка и најокорелије коњомрсце, Ацко је охоло и са висине — кад му је положај пута у томе помагао — бацао презирне погледе на своју и јахаћу и товарну фамилију. Чак и на ону под митраљезима.

Загреван тако са свих страна, пажен, мажен и храњен шећером и топљеним пексимитом, прегурао је Ацко преко Албаније, праћен глаголима, упућиваним на адресу његовог товара.

Како је донекле ипак био мушко, при

растанку са командантовицом, за њен пољубац и његову малу, једва приметну звезду, заборавио јој је и ауто и магарца из Ибарске Клисуре.

Иначе је Ацко био попове нарави. Добар и питом, а ипак врло жив.

После тако јаких и озбиљних веза, на којима је Ацку завидело све и четворо-

ножно и двоножно у команди, природно је, да му је и код Поп-Владе порастао углед.

Све си могао рећи Поп-Влади. Можда би и шамар отрпео. Али ко у Ацка дарне, урадио је то само зато, да види, какав је поп, кад је љут као рис.

Као трећа попова слабост водио се сезиз Милорад.

Огроман другопозивац, претекши коњаник, преформиран у пешака. Он се уз попа прилепио још док су заједно били у пуку. У борби у Србији рањен је опасно; брзо је прездравио и опет написао први борбени ред. Али, дотле пример храбрости и прибраности, постао је Милорад толики плашљивац, да је ушао у причу.

Добри командант збунио се од страшних латинских израза, са којима се доктор гађао чим се поведе реч о Милораду, па га привремено стрпао у штаб.

А Милораду као да је неки шаљивчина открио тајну попове слабости, јер је одмах пришао Ацку и читав је сат провео уз њега. Миловао га, хранио, давао му шећера, а наквашеним својим сопственим пешкиром, којим се иначе с једног краја усекњује, а другим крајем брише лице, ћебрао му очи и ноздрве.

Иако је поп већ имао једног сезиза, постављење и премештај по службеној потреби бише издејствовани. Кроз наредбу дотадањи Ацков сезиз оде у телефонисте, а Милорад се нађе уз Ацка, тврдо решен, да уз њега и остане.

И остао је.

Наишла је тако по неки пут опасност, да их раздвоје, али увек је поп умео да с помоћу својих веза и познанства осујети

сваки напад Врховне Команде на њега, Ацка и Милорада.

Командантовица је за дуго обезбедила њихову заједницу својим утицајем на командне и остале моћне елементе. Природно је дакле, што им је на солунском фронту дуго и дуго ишло све глатко.

Куд поп, ту и Ацко, куд Ацко, ту и Милорад. Једном истом објавом. Само што је понаособ било означено, до кога је дана који од њих троје примио при надлежности.

Тако су њих троје дошли и у нашу команду. А тако смо их ми и заволели. Сву тројицу. И сва тројица били су често предмет другарских пошалица и задиркивања. Ацко најмање, Милорад највише.

Ево зашто.

Милорад је код куће, домаћин међу најбољима, био скоро инокосан. Без задруге, на богатоме имању — преко осамдесет хектара најпитомије зиратне земље — никога до њега, жене Љубице и сина Богдана.

Било је најамника и слушчади, али туђа рука свраб не чеше.

Морао је Милорад да потрчи, свуда сам.

Љубицу је своју штедео и чувао, да не би изгубила нешто од своје чувене лепоте. Па кад му је баш пред Анексију родила сина, још и више.

Био се већ помирио с тим, да је нероткиња, јер пет година — ништа. Кад шесте — а оно син!

Слушали смо од његових сељана, причало се надалеко, да ни господа не мазе и не кокре своје жене као Милорад његову. Помало му се и потсмевали, не пакосно и злурадо, онако само — испод ока, сељачки.

А и морало је изгледати смешно.

Он огроман, читав педаљ изнад средњег човека. Недогледно дугачких ногу и руку са гломазним шакама и стопалама као дечји гроб. Дуга, танка врата, а на њему главица нешто већа него у детета. Изнад танких, танких усница дуги а ретки чупави и обешени брци. Испод истих таквих већа два велика плава водњикава ока.

Вели се, да су очи огледало душе.

Е, у том Милорадовом оку огледала се душа, којој нико ништа не би могао одрећи. А питоми и болећиви — скоро детињи глас размекшао би и најтврдокорније срце.

А она мала, обла као лопта, лепушкаста, са црним, враголастим очима, у лицу беља од најбеље варошанке.

И није само то. У ње је и нога и ход — све варошко.

Мало је, истина, преоштра; хоће да викне, хоће и да нагрди и опсује, али то само колико да одржи сељачки обичај. И девојком је таква била. Јединица, најмлађа уз четири брата, па размажена.

Смеркао њу Милорад на вашару у ваљевској Каменици. Она му се прво у брк насмеја: „Иди — вели — смољо!”

Не зна се тачно, шта јој је он на то рекао и како ју је погледао, тек друге недеље, баш по њеном пристанку, ето Милорадовог наводације.

Дрекнуше сва четири њена брата, четири љута змаја: „Зар за оног смољу?”

Однео наводација поруку, али се Милорад не зубни. Треће недеље запео сам, нашао се истог дана са свом четворицом; прво са сваким насамо, па са свом четворицом заједно.

Не зна се тачно, шта им је он рекао и како их је погледао, тек исте недеље Љубица се испроси за Милорада.

И да не беше ратова, колико се њих двоје пазили и све за руку вадали, ко зна — кад Љубица раздреши врећу, колика би била Милорадова задруга.

Него све то није оно, зашто се већина наших пошалица обртала око Милорада.

Смешан на изглед, Милорад је некако смешно и говорио. Бог би га знао, навлаш ли је, тек као да није човек и ратник. Све тихо, благо, — неке фине и њежне речи, као да их је из књиге напамет научио. Као да није већ пет година, што кажу, ногом до колена а руком до рамена у крви.

И све о Љубици и свака друга трећа реч Љубица.

Кувао је кафу — није му било премца. „Научио сам од моје Љубице”. Знао је зготовити и скувати као жена. „Научила ме — вели — Љубица”. Ваљда ни у чијем сандуку оно мало сиротиње није било сложено, као у поповом. „То моја Љубица тако...” И све Љубица па Љубица!

Док и у штабу и у комори и у целој нашој команди Љубичино име не постаде узречица.

Чак и сам командант, добар човек иначе, али онако на изглед намћораст, једнога дана, да потврди неко своје причање, па тек избаци: „Жива ми Љубица!”

А знали смо — нико му се ни у ужој ни у широј породици није звао Љубица.

У тридесет и две оне четири женске

слике крштаване су разним именима. И Катица и Јулка и Милица и — с опроштењем оно ружно.

Једанпут комесар, чекајући да му на две dame дође „кумст” кад доби трећу, херцову, а он дрекну „А, ту си, Љубице!”

Оста херц дама „Љубица”. Званично.

Мића поручник нам се kleо, да је затекао Милорада, како успремајући сто држи у рукама херцову даму и пиљи у њу. Тргао се, спустио карту међу остале и као правдајући се прошаптао Мићи: „Јес — мало личи, али — није! Згоднија је моја Љубица!”

Једног дана из старог шкартираног шпила нема „Љубице”. Сад да ли је Милорад диже, или му потурила она остала посилничка банда, тек „Љубицу” нађоше у Милорадовом шаторчићу.

Правдао се, јадан: „Јес мало личи, али — није!”

Бранио га и поп, не помаже. Не помаже ни то, што је сам Милорад после тврдио, да „Љубица” не личи толико на Љубицу, колико на синчића му Богдана.

Био у нашем штабу доктор Ђура — медицинар. Један од оних несретниковића, што их је 1912 година затекла пред последњим испитом. Па гурали кроз ратове као трупни лекари.

Изгурали за поручнике питомци Војне академије, они што су у рат ушли ка-

плари. Изгурали и многи други и више. А наши доктори остали ћаци — наредници. Не баш сви, јер их је многе однео тифус још у Србији.

Па тај наш доктор Ђура највише се бактао око Милорада. И све нешто бележи; разговара са њим и бележи. Посади га предасе, гледа, гледа у њега и пише. Наговорио га, да се обрије. После нам за

столом прича и убеђује нас, да је Милорад — ни више ни мање него шенуо!

Сви смо ћутали, али под командантовим осмехом као да се крио одговор: „Море — шеретчина!”

Оно бивало је и таквих случајева, али тамо испред нас, у рову. Од страха, од чега ли. Али код нас у позадини човек је могао само да се угоји. А да полуди?... Којешта!

Шта он ту нама: те не знам нарочити случај из психопатологије... те не знам мека раса, те карактеристичне плаве очи!.. Зар ми?! Зар издржали толике муке, прешли и видели незапамћене страхоте, изгубили отаџбину, оставили мило и драго, па нисмо... којешта!

Командант другог батаљона, он је имао сестру удату за апотекара, прописно је поклопио Ђуру: „Ниси ти, наредниче, још све прочитао и доучио”. А кад он некога ослови по чину, зна се — „Разумем!”

Пропаде доктор Ђура са његовом теоријом. Не упалише ни претње да ће да напише рапорт, да се Милорад спроведе на посматрање.

„Подофицир — вели мајор — нема права, да пише рапорт!”

Доктор ућута и слеже раменима, а ми продужисмо шалу са Милорадом и обадве Љубице.

Некако баш пред покрет осванио красан сунчани пролетњи дан. Тишина, ни пушка ни топ. Размилели се војници, па се сунчају, шишају, брију и мију. Покупили се у гомилице, шале се, задиркују и натежу.

Поднареднику Сави дошли шурак и зет отуда са положаја чак од Кожуха.

То је био обичај. Потегне брат брату, рођак рођаку, пријатељ пријатељу чак са једног крила фронта на други. У госте... као некад тамо код куће, у Србији.

Постојало је и наређење, прво Л. па онда Ђ. број — да се људи пуштају, кад тако зажеле. Ако је много далеко, чак и коњ да им се да, да не иду пешке. То им је било отсуство... на два три дана. Да не излуде људи, тапкајући све у месту.

И онда нису гости само својима, код којих су дошли, него целој команди. Сви се узмувају, ко ће боље да их дочека и да их угости. У свакога је била по нека ћаконија, чувана за такве прилике.

— „Марко, дај да помузему једну конзерку!”

— „Имаш ли, Саво, доста шећера?”

— „Позајми ми једну малу паштету... Наручио сам, али ето — нема још ових са следовањем...”

А као да је био и неки празничић, јер Поп-Владо измакао у камењар, листа требник, крсти се и нешто шапће.

И цео логор као у неком празничном расположењу.

Наше комшије Французи хаубичари одвели нам Филотију свирача.

Уситнио он на његов „кланет” а два сенегалца играју ону тамо њихову игру, па час се устуре као цуле кад моли, а час се ритају ногама као сита ждребад.

Често је Филотије њима свирао и враћао се од њих са пуним цеповима цигарета.

Командант дивизије, кад га је једном

затекао међу црнцима, опсовао му је мајку циганску, али онако својски и љубавно.
„Кад брже и то научи?!”

После му је Коча Песак, кога су тако прозвали због неког војног брашна, објашњавао о некој сродној музичкој култури примитивних народа југа и истока.

Коча је истина дивно свирао у ћемање, али неће бити, да се баш много разумевао у те примитивне народе, јер је Филотије био из Боговаће, а по карти зна се и где је Мионица и где је Боговаћа.

Попов Милорад извео Ацка на један мали пропланак, па га вода; застајкује, милује га по врату, чеше му ноздрве, глади га по глави.

Одједном Французи прекинули игру, а оштри хучни звук загушио и Филотијев „кланет”.

Дуж планинског гребена упутио се њихов „неопран” па везе ли везе.

Стари ратници, па им увардали нарав. Нема ту бомби! Извићач. И да је бомбаш, — куд је он од нас!

Тако је и било. Зујао, зујао па проzuјао.

А весеље продужило.

Поп-Владо прекинуо читање и довикнуо нешто Милораду. Да ли он није чуо, да ли није разумео, тек остави Ацка и потрча попу.

Ацко је имао обичај, да не мрдне с

места, кад га оставиш са уздом или уларом на глави. Кад је го — то је друго. Ра-зигра се и рашифтета, као да га је сале-тео рој обадова.

— „Ама не зовем те! — Склони се отуда! Зар не видиш, да се узмувале те про-клете тичурине!“

Још поп није љуцки ни довршио, кад отуда иза камених громада заурла, зајау-ка, зашишта, проломи се и тресну у про-

планак. За њом друга, нешто ближе лого-ру, за њом трећа — мало удесно.

Прште весели репоња куд који! Док си оком трепнуо, све се разбегло по каме-њару, посакривало се и прибило уз мртве углове, јер само се ту може остати жив.

Кад се разишао дим и смрад и легла узвитлана земља, смрвљена у прах, на пропланку Ацко, а око њега три рупчаге, ограђене избаченом земљом. Као да је поклекнуо на предње, главу оборио, па му

ноздрве дохватиле земљу, а из врата шикти млаз црнкасте, топле крви.

Никоме ништа, само ето Ацко заглавио.

Милорад му је први прилетео.

Док су и други пришли, Милорад сав крвав, а Ацко се извалио поребарке и нема му предњих ногу до колена.

Дошепао и поручник Мића. Псује, све се ори. — Има човек и право. Открио Ацко положај и чудо велико, да не тресну међу онолике људе.

Поп-Владо не заплака. Онако само... текле му сузе, текле без гласа. Низ образ, па низ брадицу, па на земљу.

Војници подигоше окрвављеног Милорада.

Жао свима Ацка, како не би било жао. Добро коњче, лепо коњче, наше коњче... попов Ацко...

Али није то ни прва ни последња несрећа. Боже мој! Зар изгинули толики војници, пропали толики регрутчи, побијено и прецркло толико народа, а сад због једног подринског бице... Па ако је и попов...

Поручник се намрштио, мислиш побијена му цела комора.

Кад уклонише Милорада и Поп-Владу, он извади француски бровинг, онај са

жутим дрвеним кундаком, прислони га Ацку на слепо око и — дан! — било па није.

После се видело, да је Ацко сав изрешетан, а у том случају, по једном распису Главне интендантуре, не мора да се гули кожа ни са државног ни са пописног грла.

„Закопан са кожом”.

Рака готова. Само су га у њу преврнули па затрпали.

На томе, на комисиском извештају и на примедби у сточном списку би се и свршило, да се није десило нешто друго.

Ако и нису плакали, али су били тужни сви одреда. Само се Милорад непрестано смејао и помињао неког бранитеља. Да је бар озбиљно говорио, хајде-де. Хоче сељаци да драгају и тепају марвинчету: „снаго”... „благо”... „душо”... Чак и „ранитељу”. Али нико није чуо, да се не иксану каже „бранитељу”... Шта је Ацко имао кога да брани?!...

И због тог бранитеља дошао је из дивизије референт санитета, доктор потпуковник.

Доучена — недоучена, наука је наука!

Прича наш Ђура, сав се зајапурио. Па не стоји „мирно” као пред командантом и пред нашим мајором, него се нешто размлатарао рукама, извадио оно, што је разговарајући са Милорадом пискарао, и чита гласно, чак и ми са пристојног растојања

све чујемо, а ништа не разумемо. Нит је српски, нит је немачки, нит је латински, него од свега по мало. И све нешто помиње мајора.

— „Какав мајох! Ви сте тхупни леках. Тхебали сте човека благовхемено да евакуишете на посматхање...”

После се мало одбровољио. Али никако да каже Ђури било господине, било наредниче, него све — колега! Њему колега, а испод ока гледа у мајора, који не престано кашљуца, чупка брк и премешта се с ноге на ногу.

Замало да се старешине не завадише око оног Милорадовог смеха и бранитеља.

Срећом нас кренуше на положај, а Милорада два болничара одведоше право у Солун.

Тако се та службена преписка прекиде.

Једнога дана, кад нам донели ручак на положај, донели нам и вест, да попа зове Врховна команда и да ће сутра зором у Солун. Па нам је поручно, да нема времена да до нас дође, али ће нам се одмах јавити.

Можда бисмо му и позавидели, да није било Ацка и Милорада. А овако сам — шта ће тамо?.. Колико је нас прижељкивало тај Солун. Некима се дала прилика

не само да оду, него тамо и да остану. Па ипак, већина брже отуд, него тамо. Можда зато, што онде плане пара као ништа.

А можда и због чега другог.

Доктор Ђура — изгледа — умео би и то да протумачи, али он се само смешкао. А кад би о томе говорио, било је то некако неразумљиво, нејасно. Ваљда зато, што није умео, а да не уплиће стране речи.

А шта ће стране речи, кад се говори о нашим људима?

Није поп слагао.

После два три дана курир из дивизије донео је од њега писмо за команданта.

Њему на личност, али сви да га прочитамо, јер нема времена, да пише свакоме понаособ. Има много послана. А сваки дан и пре и после подне иде код Милорада. Разговарао је са свима докторима, са енглеским и француским, јер је Милорад у француској болници. Не спомиње више ни Ацка ни бранитеља ни Љубицу. Само се смеје; смеје, по цео боговетни дан. Читао му је и молитве. Искупила се цела болница и сви болесници. Па наши погнули главе, крсте се и плачу. А Французи и Енглези се чуде.

Јавља, да сваки дан чека, да се крене за Корзiku, куда је одређен за чувара гробља.

Поручио је у Солуну нову мантију. Не верује, да ће умети да му је израде по ње-

говом кроју, али неће да иде у војничком оделу.

Моли да његов сандук запечатимо и упутимо на надлежност Команди Места Солун.

Све нас много поздравља и жели, да се ускоро видимо у ослобођеној и великој Србији.

Нико ништа не рече; тек понеки што је уздахнуо. Биће зато, што је дотле био притајао дах, да боље чује писмо.

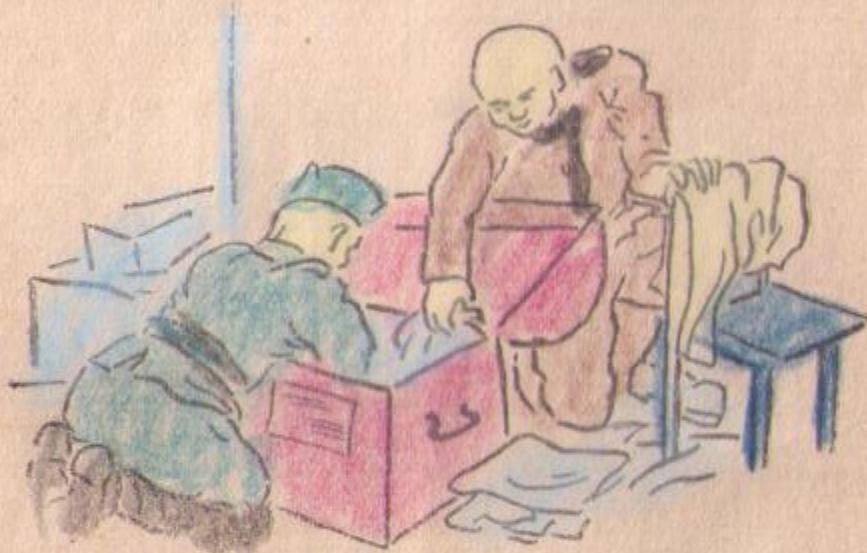
Само што Мића прогунђа: „Море — шта има гробље да чува!.. Зар нисмо сачували живе, а они сад ту нека гробља...“

Ко зна, докле би он гунђао, да га командант строго не погледа и не пресече.

Мићина посла! Стално се он нешто буни и чачка око обараче.

Хтели смо лепо да пошаљемо попов сандук онако, како је закључан, јер је кључ био код попа. Али благајник навалио: мора па мора по пропису!

Ми онда обијемо сандук, попишемо, опишемо и проценимо сваку ствар; начи-

нимо списак у трипликату са једним преписом, па препис нама у архиву, а по један примерак у сандук, Команди места Солун у коверат, спроводнику у шаке.

Јадан Милорад као да повуче ногу, одлазећи из наше команде.

Пред сваку офанзиву Врховна Команда вршила је јурише на бројна стања. И прво ударила баш на наше.

Боже, — кад поче претурање!.. Све се измени.

Први оде доктор Ђура у Швајцарску по докторску диплому. Јер, кажу, он је као и свршени доктор, само да узме диплому.

Капетан Милан испаде неки директор позоришта.

Мића оде за команданта стана у дивизији; мајор на једну, неки од официра на другу страну. Остадосмо нас двоје троје старих и командант, да сачекамо офанзиву.

Офанзиву не сачекасмо заједно.

Али смо сачекали списак попових ствари из Команде Места у Солуну. Да га комисиски сравнимо са нашим списком из архиве.

Они су — опет по неком распису — попове ствари предали Главном Депо-у.

У спроводном писму стојало је:

„Пошто је проверен списак путника са торпиљираног француског брода „Есперанце” у списку се налазио и Поповић Владимир, српски војни свештеник — путовао за Корзику. За чување заоставштине погинулих и умрлих надлежан је Главни Депо, јер је брод потонуо на том и том степену те и те географске ширине”.

Слабо смо шта разумели.

Али пошто је наређење — наређење, сравнили смо списак, преписали га у трипликату и потписали, па послали по један примерак Команди Места Солун и Главном Депоу Микра, а један примерак сајузили и оставили у нашу архиву.

85.

10